

YAŞILLAŞAN

Universitetlər davamlı inkişafa necə töhfə verə bilər? Ali təhsil müəssisələrinin ölkənin yaşıl konsepsiyasında rolu nədir? Bu suallar bütün dünya ölkələrindən olan universitetlər üçün konseptual əhəmiyyət daşıyır. Dekabrın 13-də dünya ali təhsil müəssisələrinin davamlı inkişafa töhfəsini ölçən "UI GreenMetric World University Rankings" tədqiqatının 2024-cü il üçün növbəti tədqiqatının nəticələri məhz bu suallara cavab verir. İndoneziya Universiteti tərəfindən 2010-cu ildə universitet kampuslarının davamlılığı söylərini ölçmək üçün hazırlanan tədqiqatın arayış hissəsində qeyd olunur ki, bu ilki 15-ci nəşr 95 ölkədə 1477 qurumu əhatə edir. UI GreenMetric 2024 reytingində Avropa, Asiya, Amerika, Yaxın Şərq, Okeaniya və Afrika ölkələri də daxil olmaqla 95 ölkədən 1477 ali təhsil müəssisəsi qiymətləndirilib.

Bu ilki reytingə daha 300 universitet qoşulub ki, bu da qlobal şəbəkənin 25 faiz genişlənməsi deməkdir. Bu isə davamlı inkişafa artan qlobal öhdəliyi təsdiqləyir. Yeni iştirakçılara Əlcəzair, Keniya və Cənubi Koreya kimi 11 ölkədən universitetlər daxildir. Bu artım universitetlərin dəyişikliklərinin formalaşdırılmasında və ekoloji məsuliyyətin təşviqində oynadığı aparıcı rolunu nümayiş etdirir.

Reytingdə məqsəd universitetlərin təmiz enerji, suya qənaət, tullantıların təkrar emalı, ekoloji nəqliyyatdan istifadə, davamlı inkişaf sahəsində ekoloji maarifləndirmə və tədqiqatların həyata keçirilməsi sahəsində nailiyyətlərini ölçməklə qlobal iqlim dəyişikliyi problemlərini öyrənməkdir.

Reyting bütün dünyada universitetlərdə davamlılıq söyləri və institusional təkmilləşdirmələrlə bağlı mövcud şərtlər və siyasətlər üzrə onlayn sorğunun nəticələrini təqdim etmək məqsədi daşıyır. Universitet rəhbərlərinin və maraqlı tərəflərin diqqətini cəlb etməklə qlobal iqlim dəyişikliyinə, təmiz enerjiyə, suyun qorunmasına, tullantıların təkrar emalına, yaşıl nəqliyyata və davamlılıq üzrə təhsil və tədqiqatlara daha çox diqqət yetiriləcəyi gözlənilir.

Bu ilin reytinginin mövzusu – "University UI GreenMetric World University Rankings: İrəlivi doğru yol!" adlanır.

Reyting müəllifləri qeyd edirlər ki, gələcək naminə dayanıqlı kampuslar qurmaq üçün kollektiv öhdəliyi gücləndirərək, bütün dünya üzrə universitetlərin daha çox iştirakını təşviq etməyə davam edəcəyik.

UI GreenMetric qlobal dəyri

Reyting bir sıra meyarların qiymətləndirilməsinə əsaslanır: kam-

pus infrastrukturu və onun ətraf mühitlə əlaqəsi; enerji siyasəti; suyun effektiv idarə edilməsi; tullantıların idarə edilməsi siyasəti; nəqliyyat vasitələrinin istifadəsi; ekoloji məsələlər üzrə tədris təşkili; ekoloji problemlərin tədqiqinə həsr olunmuş resurslar; Google Scholar tərəfindən indeksləşdirilmiş yaşıl mövzular üzrə dərc edilmiş elmi məqalələrin sayı.

Reytingdə lider mövqeləri Wageningen University & Research (Hollandiya) və Nottingham Trent Universiteti (Böyük Britaniya) kimi yüksək nəticələrə malik universitetlər tutur. UI GreenMetric-in sədri, professor Riri Fitri Sari qeyd edib: "Bu ilki rəqəmlər inkişafımızda mühüm mərhələni təmsil edir. Bu il reytingə qoşulan hər bir universitet öz kampuslarını daha dayanıqlı və ekoloji cəhətdən təmiz obyektlərə çevirmək öhdəliyini nümayiş etdirərək çempiondur".

Reytingin məqsədləri nələdir?

Reyting aşağıdakı hədəflərə yönəlib

- * təhsilin davamlılığı və kampusun yaşllaşdırılması ilə bağlı akademik müzakirələrə töhfə vermək;
- * universitet rəhbərliyi altında davamlı inkişaf məqsədləri ilə bağlı sosial dəyişiklikləri təşviq etmək;
- * bütün dünyada ali təhsil müəssisələri (universitetlər) üçün kampus davamlılığının özünü qiymətləndirmə vasitəsi olmaq;
- * hökumətləri, beynəlxalq və yerli ətraf mühitin mühafizəsi agentliklərini və cəmiyyəti şəhərcikdə-

UNİVERSİTETLƏRİMİZ DÜNYA REYTINGİNİDƏ

"Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində universitetlərimizdə "yaşıl universitet" konsepsiyasının inkişaf etdirilməsi və onların uğurlu nəticələri ali təhsil müəssisələrimizin reyting mövqeyinə müsbət təsir göstərdi

ki davamlılıq proqramları barədə məlumatlandırmaq.

Azərbaycanın "Yaşıl universitet" konsepsiyasının uğuru

Faydaları nələdir?

UI GreenMetric-də iştirak universitetin beynəlmilləşməsinə və tanınmasına kömək edə bilər. Universitetlər dünyanın digər ali təhsil müəssisələri ilə rəqabət edərək "qlobal xəritədə" sabitliyə nail olurlar. UI GreenMetric-də iştirak universitetin veb saytına daxil olanların sayının artmasına səbəb ola bilər. Davamlı inkişaf məsələləri ilə əlaqədar daha çox qurum haqqında qeydlər, bir universitet kimi güclü dayanıqlılıq qayğısı universitet və onun məzunlarının ictimaiyyət tərəfindən tanınmasını artırır.

Türkiyə nümunəsi

Türkiyə universitetləri yaşıl kampusları ilə dünyanın zirvəsinə qalxıb. Ümumilikdə 94 universitet top-1000-ə daxildir, Türkiyə bu sahədə dünyada 1-ci yerə çıxıb. Dünyanın ekoloji cəhətdən ən təmiz universitetləri sıralamasında 6 universitet ilk 100-ə daxil olub. Türkiyə İtaliyadan sonra Avropada top-100-lükdə yer almış universitet sayına görə 2-ci, dünyada 5 - ci yerdədir. Ümumilikdə 45 universitet top-500-ə daxil olub. Bu göstəriciyə görə Türkiyə top-500-də ən çox universiteti olan ölkələrin reytingində Avropada 1-ci, dünyada 2-cidir.

"yaşıl universitet" konsepsiyasının inkişaf etdirilməsi və onların uğurlu nəticələri ali təhsil müəssisələrimizin adıçəkilən reyting mövqeyinə müsbət təsir göstərdi.

"UI GreenMetric 2024" dünya universitetlərinin reytingində Azərbaycan ali təhsil müəssisələrinin sayı bu il 3 dəfə artaraq 12-yə çatıb. Belə ki, ötən il reytingə daxil olan 4 ali təhsil müəssisəsinin mövqeyi 2024-cü ildə daha da güclənib.

Cari ildə ilk dəfə Azərbaycanın 8 ali təhsil müəssisəsi "UI GreenMetric" dünya universitetlərinin reytinginə daxil olub. Ümumilikdə, Azərbaycandan 6 ali təhsil müəssisəsi bu reytingdə TOP-1000-də yer alır:

Ali təhsil müəssisəsi	2023	2024
Qərbi Kaspi Universiteti	650	439
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti	813	632
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti	1030	670
Sumqayıt Dövlət Universiteti	1173	1082
Bakı Dövlət Universiteti	-	607
Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti	-	788
Mingəçevir Dövlət Universiteti	-	928
Azərbaycan Texniki Universiteti	-	1014
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti	-	1077
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti	-	1247
Bakı Avrasiya Universitet	-	1334
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti	-	1388

"Yaşıl universitet şəhərciyi"

Qeyd edək ki, dünyanın əksər universitetlərində "Yaşıl universitet şəhərciyi" (yaşıl kampus) konsepsiyası geniş yayılıb ki, bu da universitetdə ekoloji təcrübələrin tətbiqi, yaxşılaşdırılması, tələbə və işçilərin eko-mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsini əhatə edir.

"Yaşıl universitet" ətraf mühitin qorunmasına yönəlik fəaliyyət göstərən bir universitetdir: karbon dioksid emissiyalarını azaldır, tullantıları ayrıca toplayır, su və elektrik enerjisinə qənaət edir və ekoloji infrastrukturunu inkişaf etdirir. Bu məqsədlər üçün müsbət ekoaksiyalar və ekofestivallar aparılır, ayrı-ayrı zibil toplama sistemi təşkil edilir, enerji səmərəliliyi artırılır, ərazi abadlaşdırılır, maarifləndirmə işləri aparılır. Bu tədbirlər universitetin fəaliyyət sahəsində ekoloji prinsiplərin tətbiqinə; tələbələr və işçilər arasında ekoloji mədəniyyətin ümumi səviyyəsinin, məsuliyyət hissəsinin yüksəldilməsinə; universitetin yeni "yaşıl" imicinin formalaşdırılmasına; ekoloji aksiyaların təşkili ilə ali təhsil müəssisəsinin beynəlxalq tanınmasına xidmət edir.

"GreenMetric" hesab edir ki, bu reyting ilə universitet rəhbərlərinin diqqətini cəlb etməklə bütün dünyada tələbələr tərəfindən ətraf təbiətə məsuliyyəti münasibəti artırmaq olar. Reytingin təşkilatçıları bəzi ekoloji problemlərin həlli üçün ətraf mühitin davamlı inkişafı siyasətinin aparılması zərurətinə akademik ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməyə çalışırlar.

Reytingdə mövqə nə qədər yüksəkdirsə, tələbələr, rəhbərlik, professorlar və müəllimlər planetin davamlı inkişafı və ekoloji vəziyyətindən bir qədər narahatdırlar. Bu

o deməkdir ki, universitet ətraf mühitin qorunması üçün gələcək nəsillə qarşısında öz məsuliyyətini bilir, regionun və ölkənin davamlı inkişafını təkcə elmi tədqiqatlar və tələbə təşəbbüsləri ilə deyil, həm də şəxsi nümunə kimi dəstəkləməyə hazırdır.

Oruc MUSTAFAYEV